

“Hvis den hidtidige valutakurspolitik med relativt hyppige mindre justeringer af kronkursen afløses af en klar ‘fastkronopolitik’, evt. på et nedskrevet niveau som omtalt ovenfor, skulle dette give mulighed for en forholdsvis betydelig rentenedsættelse. Den valutakursbetingede årsag til det specielt høje renteniveau i Danmark skulle dermed være bortfaldet.”

Fra kapitlet “Den økonomiske politik: Muligheder og risici”,
Dansk Økonomi, oktober 1982

Kvindernes økonomiske bidrag til velfærdsstaten

Af Nina Smith¹

En nyfødt dansk pige vil med de nuværende velfærdsordninger i gennemsnit over livet modtage ca. 1,6 mio. kr. mere fra det offentlige i form af overførsler og offentlige serviceydelser, end hun bidrager med via skatter og afgifter. For nyfødte drenge er det omvendt. De bidrager netto med ca. plus 0,6 mio. kr. mere, end de modtager. Tallene afspejler, at danske kvinder – til trods for flere årtier på arbejdsmarkedet – stadig har en økonomisk position, hvor de er afhængige af forsørgelse. Det er ikke længere familien og ægtemanden, men i stedet velfærdsstaten, der er blevet “forsørgeren”. Danmark er tilsyneladende endt i en “økonomisk ligevægt”, der har konsekvenser både for den reelle ligestilling og for den fremtidige finansiering af velfærdsstaten. Hvis “ligevægten” skal ændres, kræver det nytænkning af bl.a. de familievenlige velfærdsordninger.

Velfærdsstatens vækst efter 2. verdenskrig: Fra husmødre til skatteydere

Den store omstilling af dansk økonomi efter 2. verdenskrig og opbygningen af den danske velfærdsstat i de følgende årtier var en udvikling, der gik hånd i hånd med kvindernes indtog på arbejdsmarkedet. Danske kvinder var blandt de første i verden, som for alvor trådte ind på arbejdsmarkedet og forlod den traditionelle husmoderrolle med ansvar for husarbejde og omsorg for børn, syge og gamle. I 1960 var 25 pct. af den voksne befolkning (bortset fra folkepensionister) husmødre. I 2010 er det 2 pct.

¹ Professor, Aarhus Universitet. Medlem af Det Økonomiske Råds formandskab 1995-1998 og medlem af Det Økonomiske Råd 2007-.

Ofte nævnes kvindernes indtræden på arbejdsmarkedet som en af de store ændringer, der muliggjorde opbygningen af velfærdsstaten, fordi kvinderne i kraft af deres deltagelse i markedsøkonomien også blev selvstændige skatteborgere. Men denne udvikling bør naturligvis ses i sammenhæng med, at netop kvindernes indtræden på arbejdsmarkedet også betød en kraftig stigning på udgiftssiden i velfærdsstaten. De opgaver, der tidligere blev foretaget ulønnet i hjemmene, blev nu i stort omfang til offentlig produktion og service, og samtidig betød kvinder i arbejdsstyrken, at andelen af den voksne befolkning på overførselsordninger som førtidspension og barsel steg kraftigt. I 1960 var 5 pct. af den voksne befolkning (bortset fra folkepensionister) på offentlige overførsler. I 2010 var dette tal vokset til 19 pct.

Historien er naturligvis ikke, at kvinderne vandrede fra hjemmene ud i overførselssystemet. Udviklingen skyldtes mange parallelle og relaterede forløb, hvor bl.a. velstandsstigningen og ændrede politiske holdninger til selvforsørgelse og indkomstfordeling var med til at ændre velfærdssamfundets institutioner og regler. Ligeledes var der selvsagt store ligestillingspolitiske konsekvenser af, at kvinderne trådte ind på arbejdsmarkedet og blev selvstændige indkomstmodtagere og skatteborgere.

Mænds og kvinders nettobidrag til velfærdsstaten i 2012

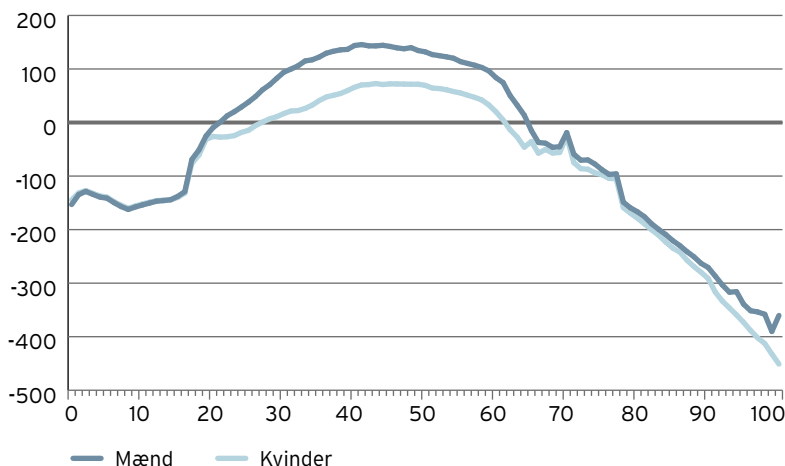
Hvis man i 2012 gør det samlede regnskab op med hensyn til, hvordan mænd og kvinder netto bidrager til velfærdssamfundet, fås et billede som vist i figur 1. Her er det gennemsnitlige nettobidrag for alle aldersgrupper i 1 års intervaller beregnet, som det så ud i 2011. Beregningerne er foretaget på basis af de omfattende registeroplysninger, der findes i administrative registre over danskernes overførsler, forbrug af offentlige services og skattebetalinger. Øvrige offentlige udgifter, der ikke kan fordeles individuelt, såsom forsvar, kongehus mv., er herefter fordelt ligeligt på alle danskere. Dvs. figuren udtrykker, hvad en hypotetisk gennemsnitsdansker, mand eller kvinde, netto ville bidrage med, hvis personen gennemlevede sit liv fra 0 til 100 år med de aktuelle skatteregler, offentlige udgiftsstandarder og overførselsregler.

Som det tydeligt ses af figuren, ligger kvindernes nettobidrag i alle ungdoms- og voksenår under mændenes nettobidrag. Kun i barndommen,

indtil 13-års alderen, er pigernes nettobidrag marginalt mindre negativt end drengenes. I resten af leveårene er pigernes nettobidrag mindre positivt eller mere negativt end drengenes.

Den afgørende forskel mellem mænds og kvinders gennemsnitlige årlige nettobidrag ligger, som det fremgår af figur 1, i de erhvervsaktive år. Kvinder når i den erhvervsaktive periode kun op på 73.000 kr. i gennemsnitligt nettobidrag til det offentlige i det år, hvor nettobidraget er størst (som ca. 43-årig), mens mændene topper som ca. 44-årige med et nettobidrag på omtrent det dobbelte, 144.000 kr. Herefter går det nedad for både kvinder og mænd, og først i 60'erne går gennemsnitkvindens nettobidrag i negativt, mens det sker lidt senere for mændene.

Figur 1. Gennemsnitligt aldersopdelt årligt nettobidrag til den offentlige sektor for en hypotetisk generation født i 2011, 1.000 kr.

Kilde: Specialkørsel fra De Økonomiske Råds sekretariat baseret på DREAM-kørsler af grundforløbet for Dansk Økonomi Forår 2012, Det Økonomiske Råd (2012).

Hvis man summerer tallene over livet, er kvinders nettobidrag til det offentlige samlet set i gennemsnit negativt. Hver nyfødt pige ville i gennemsnit netto koste det offentlige ca. 1,6 mio. kr., hvis det offentliges udgifter og indtægter forblev som i 2011 ud i al fremtid. En nyfødt dreng ville netto i gennemsnit bidrage med 0,6 mio. kr., dvs. ca. 2 mio. kr. mere end en nyfødt pige.

Tablet 1. Gennemsnitligt samlet nettobidrag til den offentlige sektor for en hypotetisk generation født i 2011

Kvinde	-1.628.000 kr.
Mand	602.000 kr.

Kilde: Specialkørsel fra De Økonomiske Råds sekretariat baseret på DREAM-kørsler af grundforløbet for Dansk Økonomi Forår 2012.

Holder beregningerne og hvor usikre er de?

Det kan måske virke overraskende, at forskellene mellem kvinder og mænd stadig er så store efter et halvt århundrede med kvindefrigørelse, ligestillingspolitik og ligelønsinitiativer. Det er efter flere årtier, hvor det almindelige billede har været, at danske kvinder var veluddannede og fuldtidsarbejdende og stort set ligestillede med deres mandlige kolleger på arbejdsmarkedet.

En første indvending mod beregningerne, som nogle gange fremføres, er, at disse beregninger er helt hypotetiske og usikre. Det første er rigtigt, idet ingen mennesker naturligvis gennemlever et helt liv med de ordninger og regler, som er netop nu i 2012. Det andet er forkert, i den forstand, at beregningerne afspejler de faktiske udgifter og indtægter for det offentlige. Man kan naturligvis altid diskutere, om mænd eksempelvis burde bidrage mere til politiet end kvinder, som har en meget lavere kriminalitet. Men man kunne omvendt argumentere for, at kvinder har mere glæde ved den tryghed, som retssamfundet og politiet giver dem. Derfor

er alle disse typer af “public goods” ligeligt fordelt på alle individer. Der er også andre fordelinger af udgifter og indtægter, der kan diskuteres. Men bundlinien er, at tallene bag beregningerne bygger på faktiske data. Ikke data, der er fremskrevet i mange årtier, eller data der bygger på antagelser om økonomiske ligevægte eller tilsvarende forhold, som ofte fremføres som kritik mod andre DREAM-beregninger.

En anden indvending kan være, at kvinder bidrager med meget mere økonomisk værdi, end det der kan beskattes, og som foregår på markedet. Kvinderne har fortsat hovedansvaret for husarbejdet i hjemmene, de tager hovedparten af barslen, og de passer ofte deres typisk ældre ægtefæller (kvinder gifter sig med mænd, der er i gennemsnit er tre år ældre, og mænd ældes tidligere og dør tidligere end kvinder) i de sidste leveår og aflaster de offentlige udgifter i disse år. Denne indvending er selvfølgelig korrekt, men ændrer ikke ved regnskabet i forhold til de offentlige budgetter. Alt ubeskattet arbejde, hvad enten det er husarbejde, gør-det-selv arbejde eller sort arbejde, har naturligvis en samfundsmæssig værdi, selvom det ikke prissættes direkte i markedet.

Uddannelse, arbejdsmarked og kønsarbejdsdeling

Denne kønsarbejdsdeling matcher slet ikke de uddannelsesmæssige investeringer, som kvinder og mænd foretager. Lige fra 1. klasse og til kandidatgraden på universitetsuddannelser er kvinderne i front. Pigerne klarer sig godt i folkeskolen og gymnasiet, mens langt flere drenge har adfærdsmæssige problemer i skolen. Pigerne gennemfører i højere grad end drengene en ungdomsuddannelse, og langt flere piger end drenge får en kompetencegivende videregående uddannelse eller erhvervsuddannelse. I følge OECD (2011) er 60 pct. af de danske kandidater, der i dag forlader universitetet, kvinder!

Kvinderne kommer ud på arbejdsmarkedet, får job og klarer sig tilsyneladende fint. Men så sker der noget: Det første barn bliver født! Kvinderne går på barselsorlov. Det gør mændene også, men de fleste kun i 2 uger omkring fødslen! Og så begynder kurverne i figur 1 også at divergere. Efter endt barselsorlov vender langt de fleste kvinder tilbage på arbejdsmarkedet på fuld tid. Men her begynder mænds og kvinders karriere at gå hver sin vej. Kvinderne arbejder færre timer end mændene. En del af

de højtuddannede mødre i den private sektor søger over i det offentlige, for det er lettere at forene arbejdsliv og familieliv i den offentlige sektor, hvor fagforeninger i årtier har prioriteret de mere bløde værdier ved overenskomstforhandlingerne frem for lønstigninger. Højtuddannede fædre bliver i den private sektor, eller de skifter måske ligefrem over til den private sektor, if. Nielsen m.fl. (2004). Traditionelt har fædre i den private sektor ikke haft så gode barselsordninger, som i den offentlige sektor, så derfor er det lettest og billigst at lade Mor tage det meste af forældreorloven. Resultatet er, at mange danske familier ender med at have en ganske traditionel kønsarbejdsdeling, både i forhold til arbejdsmarked og hjemmefront.

Samlet set viser danske tidsundersøgelser, at mænd faktisk arbejder mere end kvinder, og at de gennem de sidste årtier også har hentet meget ind på kvinderne i husarbejdet. Der er imidlertid forskel på, hvad kvinder og mænd typisk udfører af husarbejde og arbejde uden for markedsekonomien. Mænd laver samtidig mere sort arbejde og gør-det-selv arbejde end kvinder, if. Smith (2003). Kvinderne henter oftere end mændene børn om eftermiddagen og kører dem til fritidsaktiviteter. Mænd står i stedet ofte for hovedparten af havearbejdet, bilvasken og måske lørdagsmaden til gæsterne. Kvinderne udfører i langt højere grad end mænd det tidsufleksible husarbejde, mens mændenes aktiviteter på hjemmefronten lettere kan passes ind i karrieren, når der er behov for det. Dette har signifikante effekter på forskellen i mænds og kvinders karriereveje, if. Bonke m.fl. (2005).

Samtidig modtager kvinderne i denne periode mere fra de offentlige budgetter. De har langt mere barsel end mændene, og flere syge- og omsorgsdage, fordi det mest er kvinderne der tager barns første sygedag. Mændene ender med - trods deres lavere uddannelsesniveau – alligevel at tjene betydeligt mere end kvinderne, fordi de arbejder flere timer, har højere stillinger, og det er mændene, der bliver topchefer, professorer og befolker bestyrelseslokalerne!

Det er måske overraskende, at danske kvinder efter fem årtier med ligestillingspolitikker og en stærkt voksende familievenlig velfærdsstat, der muliggjorde danske kvinders indtræden på arbejdsmarkedet, stadig har en placering på arbejdsmarkedet som “second earner”. Løngabet mellem kvinder og mænd er større i Danmark end i det gennemsnitlige EU-land.

Og der er stort set ikke sket nogen lønudjævning siden 1975, da ligelønsloven blev indført i Danmark. Danske kvinder ligger langt nede mht. placering efter stillingsniveau og indflydelse i internationale statistikker. Danske kvinder besætter stadig kun ganske få procent af topchefstillingerne i den private sektor, og danske kvinder har svært ved at få fodfæste i bestyrelseslokalerne. Hvis man alene ser på de største OMX virksomheder og sammenligner med tilsvarende virksomheder i de 26 andre EU lande, er der i Danmark 15 pct. kvinder i bestyrelserne (inkl. medarbejderrepræsentanter, som har en langt større kvindeandel end generalforsamlingsvalgte). Det er på niveau med DAX virksomhederne i Tyskland og kun marginalt højere end i hele EU, jfr. EU Kommissionen (2012).

Derfor ender kvinderne med tilsyneladende at være en underskudsforretning for det offentlige, for de får aldrig udnyttet de store uddannelsesmæssige investeringer, der blev foretaget.

Er det en efficient allokering af samfundets ressourcer?

Som økonom er det naturligt at stille spørgsmålet: Er dette en efficient arbejdsdeling mellem kvinder og mænd? Hvis kvinder og mænd er lige produktive i ude- og hjemmearbejdet, må svaret være nej, eftersom kvinder er betydeligt bedre uddannede end mænd i den forstand, at der er investeret betydeligt flere offentlige midler i deres uddannelse end i mænds uddannelse, og kvinderne har selv i gennemsnit brugt mere tid og flere ressourcer på uddannelse end deres mandlige kolleger.

Der er økonomiske teorier, som kan forklare, at det kan være efficient med en traditionel kønsarbejdsdeling også i et moderne samfund, der bygger på ligestilling og lige uddannelsesmuligheder mellem kønnene. Hvis kvinderne har højere produktivitet i hjemmeproduktionen, specielt i forhold til børnefødsler og efterfølgende amning, mens de er ligeså kvalificerede som mænd i forhold til markedsøkonomien, vil det ifølge de klassiske teorier om absolutte og komparative fordele være efficient, at kvinderne varetager hovedparten af hjemmeproduktionen. Flere (mandlige) økonomer, bl.a. Lazear og Rosen (1990) har opstillet modeller, hvor de med denne forudsætning som nøgleforudsætning viser, at det er optimalt for virksomhederne at have højere krav til de kvinder, der forfremmes, end til mænd, selvom kvinderne er lige så effektive som

mænd i alle positioner på arbejdsmarkedet. Det fører til en efficient allokering, hvor mænd forfremmes til de højeste stillinger og kun laver lidt husarbejde, mens kvinderne har hovedparten af husarbejdet og stillinger på lavere niveauer på arbejdsmarkedet!

Det kan også tænkes, at kvinder og mænd ikke er ens med hensyn til deres præferencer for husarbejde, karriere og indflydelse. I nyere eksperimentelle analyser er det vist, at kvinder ikke har så stor lyst til at deltage i konkurrencer som mænd, fordi kvinder ikke har samme selvtillid som mænd, uanset hvor velkvalificerede de er, se f.eks. Niederle og Vesterlund (2007). Mænd har langt større tiltro til egne evner og deltager gerne i konkurrencer, også selvom de er langt dårligere kvalificerede til at vinde konkurrencerne end tilsvarende kvinder i følge disse eksperimentelle studier. Et interessant spørgsmål er, om denne forskellige adfærd skyldes genetiske forskelle mellem kvinder og mænd, eller om det er en adfærd, der tillæres meget tidligt i livet? Svaret på dette spørgsmål kan næppe gives af den økonomiske videnskab, men dette forskningsområde med eksperimentelle studier af økonomisk adfærd vil formentlig i de kommende år gøre os meget klogere med hensyn til at afdække årsagerne til kønsforskelle i adfærden på og udenfor arbejdsmarkedet.

Uanset årsagen til disse kønsforskelle, kan det næppe være en efficient allokering af samfundets ressourcer, at arbejdsmarkedet ender med at være så stærkt segregeret, både horisontalt og vertikalt. Man kunne lidt provokerende fremføre, at hvis det var en hensigtsmæssig allokering, ville man formentlig kunne forbedre efficiensen yderligere, hvis kvinder i højere grad brugte tiden på at oplæres i hjemmeproduktionen og i mindre grad brugte store uddannelsesmæssige ressourcer til universiteterne. Det er trods alt næppe den vej, som er politisk farbar.

Utilsigtede sideeffekter af velfærdsstaten og de familievenlige ordninger

Det er uden for diskussion, at væksten i velfærdsstaten op gennem sidste halvdel af forrige århundrede på mange måder var med til at hjælpe danske kvinder ind på arbejdsmarkedet og lette balancen mellem arbejdsliv og familieliv. Væksten af offentlige børnepasningsordninger, ældreomsorg, overførsels-ordninger m.m. kombineret med kampen for solida-

risk lønpolitik og ligeløn var med til at løfte bunden af lønfordelingen og betød et økonomisk løft for mange kvinder, som for første gang blev økonomisk selvstændige. Men samtidig med havde væksten i velfærdsstaten også utilsigtede effekter, som måske er med til at forklare, at det alligevel har været svært for danske kvinder i den veluddannede halvdel af arbejdsstyrken at bryde gennem det såkaldte “glasloft” på lige fod med mændene, trods kvindernes uddannelsesmæssige forspring.

Den sammenpressede danske lønstruktur og det voksende skattetryk betød, at det blev relativt dyrt at outsource husarbejde. Mens amerikanske højtuddannede familier stadig outsourcer meget husarbejde, spiser ude og måske har en “nanny” til at passe hjemmet, har tilsvarende danske familier typisk selv udført langt mere af husarbejdet og gør-det-selv arbejdet. Selvom udbygningen af ældreomsorg og daginstitutioner i sig selv ubetinget må betragtes som fremmende for kvindernes indtræden på arbejdsmarkedet, har især de seneste årtiers kortere åbningstider i daginstitutionerne, lukkedage mv. haft konsekvenser for de familier, hvor begge forældre forsøger at gøre karriere.

Det voksende skattetryk betød stigende indkomstskatter. Indtil slutningen af 1960erne havde Danmark sambeskatning af ægtefæller, hvilket i praksis betød, at kvindernes indkomst, som typisk blev betragtet som den marginale indkomst i husholdningerne, blev beskattet med den høje marginalskat. Dette gav klart stærke negative incitamenteffekter for kvindernes arbejdsudbud. Med kildeskattens indførelse i 1970 gik Danmark over til individual-beskatning af ægtefællers indkomst. Ligestillingsmæssige hensyn var et vigtigt argument bag denne ændring, selvom der også blev fremført meget kritiske synspunkter om, at staten ikke skulle blande sig i familiernes måde at fordele ude- og hjemmearbejdet og skattebyrden.

Til forskel fra reglerne for indkomstbeskatning af ægtefæller, hvor der allerede i 1970 vælges en kønsneutral beskatningsmodel, har reglerne om barselsorlov haft en helt anden udvikling. Siden betalt barsel til moderen blev indført i Danmark i 1960, er barselsordningerne løbende blevet udvidet og forlænget. I de første årtier, frem til 1984, var det udelukkende moderen, som havde ret til at gå på orlov. Allerede i 1978 havde et udvalg under Børnekommissionen ganske vist foreslået, at udvidelser af barselsperioden i fremtiden burde være delt mellem fædre

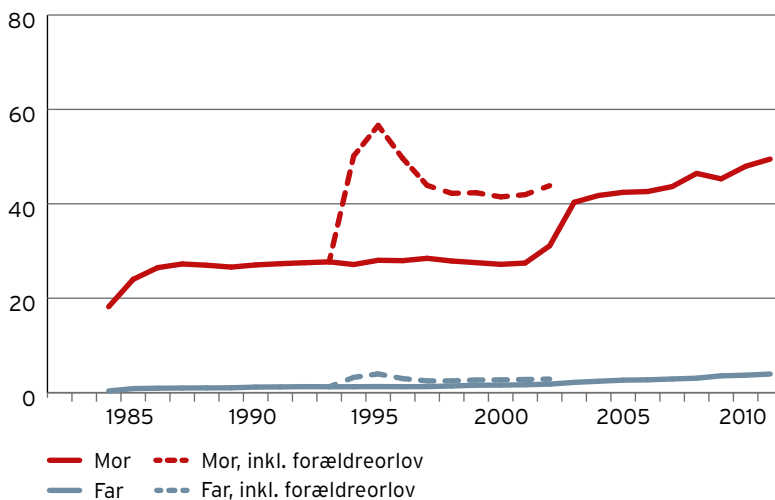
og mødre uden mulighed for at overdrage orloven blandt forældre – af hensyn til kvindernes muligheder på arbejdsmarkedet. Men dette forslag blev aldrig gennemført.

I stedet er alle udvidelser siden 1984 foretaget som ordninger, der frit kan deles mellem forældrene, bortset fra 2 uger i forbindelse med fødslen, som faderen har ret til. I langt de fleste familier er det økonomisk mest attraktivt, hvis moderen tager forældreorloven, fordi hun typisk tjener mindst eller er ansat i den offentlige sektor, hvor den økonomiske kompensation i en del af perioden er højst. Nielsen (2012) viser, at økonomiske incitamenter har stor betydning for, hvem af forældrene der tager barslen. Det er da også for langt hovedparten af tiden moderen, der tager forældreorloven, jf. figur 2. Fars andel er forsvindende lille. Siden 1990 er fars andel af tiden på barsel vokset fra ca. 4 pct. til ca. 7 pct. I en kort periode, fra 1998 til 2001, var der derudover reserveret 2 ugers barsel til faderen, men dette blev afskaffet bl.a. med den begrundelse at politikerne ikke skulle blande sig i familiernes fordeling af forældreorloven. Der er sket meget i dansk politisk siden ophævelsen af sambeskatningen i 1970 og Børnekommissionens analyser fra 1978 om de negative utilsigtede effekter af en lang barselsorlov, der alene bruges af kvinderne! De politiske holdninger afspejler utvivlsomt holdningerne i befolkningen, hvor Danmark i følge Euromarometer (2012) på en del parametre vedrørende ligestillingsholdninger efterhånden ligger blandt de lande, som har de mest kønsstereotype syn på mænd og kvinder.

Der er foretaget en række studier af effekterne af disse kønsskæve ordninger, se bl.a. Nielsen m.fl. (2004) og Smith m.fl. (2012). Det generelle billede er, at børn og børnefødsler gavner mænds karriere, mens der samlet set er en negativ løneffekt for kvinder, når de er uden for arbejdsmarkedet i en længere periode. Mænd, der tager længere barsel, har dog en signifikant lavere sandsynlighed for at blive forfremmet til topstillinger. Der ser ikke ud til at være nogen individuel negativ effekt af børn og barselsorlov på forfremmelsessandsynligheden for kvinder i lederstillinger.

Disse empiriske resultater passer godt med hypoteserne om statistisk diskrimination: Når barselsordninger er universelle og primært benyttes af det ene køn, er det rationelt for arbejdsgiverne at forvente, at unge veluddannede kvinder, der endnu ikke har fået børn, vil få et par børn og være væk fra jobbet på barsel i et par år, mens de tilsvarende mandlige

Figur 2. Gennemsnitligt antal ugers orlov til mødre og fædre pr. barn født i året, 1984-2011

Kilde: Danmarks Statistik, Statistisk 10-årsoversigt, diverse år og Statistikbanken.

kolleger statistisk set kun tager få uger i forbindelse med børnefødslerne. Når de enkelte kvinder så rent faktisk får børn og går på barselsorlov, er det blot en opfyldelse af den kollektive forventning, der ligger til alle kvinder, og derfor er “child penalty” begrænset, selvom den eksisterer i nogle af analyserne. For mændenes vedkommende er der ikke en kollektiv forventning om, at de går på længere barsel. For de få mænd, der rent faktisk gør det, er der derfor en klar individuel “karrierestraf”.

Konsekvensen af den skæve kønsfordeling på det danske arbejdsmarked ses tydeligt i de offentlige budgetter. En nyfødt dansk pige vil med de nuværende velfærdsordninger i gennemsnit over livet modtage ca. 1,6 mio. kr. mere fra det offentlige i form af overførsler og offentlige serviceydelser, end hun bidrager med via skatter og afgifter, mens nyfødte drenge i gennemsnit bidrager netto med ca. 0,6 mio. kr. Danske kvinder har – til trods for at de for flere årtier siden vandrede ud på arbejdsmarkedet – stadig en svag økonomisk position, hvor de er afhængige af

forsørgelse, selvom forsørgelsen i høj grad er flyttet fra ægtemanden til velfærdsstaten.

Hvis man gør sig det tankeeksperiment, at hver nyfødt kvinde i stedet for netto at koste 1,6 mio. kr. til de offentlige budgetter over livet i stedet "kun" kostede eksempelvis 0,6 mio. kr. (det er urealistisk at regne med at kvinderne kan nå mændenes niveau, og hvis der var en mere ligelig arbejdsfordeling ville mænds nettobidrag sandsynligvis falde lidt) ville de offentlige budgetter forbedres med ca. 30 mia. kr. hvis hver nyfødt kohorte har ca. 30.000 piger. Dette svarer til et bidrag til den finanspolitiske holdbarhed på ca. 1,7 pct. af BNP!

Hertil kommer de ligestillingsmæssige argumenter. Selvom den danske befolkning måske ikke længere sætter ligestillingsmæssige spørgsmål særligt højt på dagsordenen, sammenlignet med mange andre EU-lande. jf. undersøgelserne fra Eurobarometer (2012), udtrykker de fleste politikere og borgere alligevel ønsker om reelt lige muligheder for mænd og kvinder både på arbejdsmarkedet og på hjemmefronten. Der må således findes en anden "ligevægt" end den nuværende, som er udtryk for en Pareto forbedring. En "ligevægt" hvor mænd og kvinder deles mere ligeligt om ude- og hjemmearbejdet, og begge køn bruger deres uddannelsesmæssige investeringer mere effektivt.

Problemet er blot, hvordan man kommer hen i denne ligevægt. Der er ikke meget, der tyder på, at samfundet automatisk er på vej hen i en anden "ligevægt" i Danmark. Hvis der er en bevægelse mod en mere ligelig placering af kvinder og mænd på arbejdsmarkedet, går bevægelsen umådelig langsomt. De seneste årtiers uddannelsesmæssige "eksplosion" for kvinderne har ikke ændret nævneværdigt på de relative løn- og stillingsforskelle mellem mænd og kvinder, og på mange måder er de politiske holdninger til kvinders rolle på arbejdsmarkedet måske i dag mere kønsstereotype end i 1970'erne, jf. ideerne bag den individuelle indkomstbeskatning der blev indført i 1970 og ideerne om delt barsel til forældre i Børnekommissionen i 1978. Dengang var der tilsyneladende en stor politisk forståelse for, at lovgivning og regler påvirker adfærd og holdningerne i familierne, og at politikere ved at gå forrest og skabe kønsneutrale ordninger kunne skubbe til kønsstereotype "ligevægte". Det kræver naturligvis et politisk mod at gå forrest og gennemføre ordninger, som ved første øjekast ikke er populære. Det er blevet en vanskelig opgave i 2012.

Litteratur

- Bonke, J., N. Datta Gupta og N. Smith (2005): The timing and flexibility of housework and men and women's wages, I: D. Hamermesh og G.A. Pfann (red.), *The economics of time use*, Elsevier, s. 43-77.
- Danmarks Statistik, Statistisk 10-årsoversigt, diverse år og Statistikbanken.
- Det Økonomiske Råd (2012): *Dansk Økonomi, Forår 2012*, De Økonomiske Råd.
- EU Kommissionen (2012): Progress on Equality between Men and Women, 2011, *Annual Report*, http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/swd2012-85-gendereq_en.pdf
- Eurobarometer (2012): Women in decision making positions, *Speical Eurobarometer 376*, EU Commission.
- Lazear, E. og S. Rosen (1990): Male-female wage differentials in job ladders, *Journal of Labor Economics* 8, s. 106-123.
- Nielsen, H. S. (2012): The Effect of Economic Incentives on a Father's Child Leave: Evidence from a Reform of Leave Schemes, Upubliceret arbejdspapir, Aarhus Universitet.
- Niederle, M. og L. Vesterlund (2007): Do women shy away from competition? Do men compete too much? *Quarterly Journal of Economics*, 122(3), s. 1067-1101.
- Nielsen, H.S., M. Simonsen og M. Verner (2004): Does the Gap in Family-friendly Policies Drive the Family Gap? *The Scandinavian Journal of Economics* 106 (4), s. 721-744.
- OECD (2011): *Education at a Glance 2011*.
- Smith, N. (2003): De hårdtarbejdende og stressede danskere? Fra Smith m.fl. (2003): Mangel på arbejde til mangel på arbejdskraft, *Arbejdsliv i Danmark i det nye årtusinde*, kapitel 2. Spektrum.
- Smith, N., V. Smith og M. Verner (2012): Why are so few females promoted into CEO and Vice-President positions? Danish empirical evidence 1997-2007, udkommer i *Industrial and Labor Relations Review*.